ZABYTKOWE OBIEKTY

W GMINIE KONSTANTYNÓW

Zespół pałacowo – parkowy w Konstantynowie

Decyzją nr Kl.V-7/110/66 z dnia 15 grudnia 1966 roku wpisany został do rejestru zabytków pod pozycją A/128. W skład zespołu wchodzi murowany pałac wraz z parkiem ograniczony od północy, wschodu i zachodu ogrodzeniem, od południa rzeką Czyżówką.

Istniejący pałac zabytkowy został wybudowany ok. 1804 roku obok jednej z ocalałych oficyn dawnego założenia pałacowego K. J. Odrowąża Sedlnickiego. Pierwotnie zaprojektowany w późno-klasycystycznym stylu przez architekta Fryderyka Alberta Lessela.

Dwór rzutowany jest na planie prostokąta, jako równoległe przedłużenie oficyny jest cofnięty nieco w głąb tak, że jego fasada frontalna znajduje się na wysokości tylnej elewacji dawnej oficyny. Dwór fasadą zwrócony jest na wschód. Na osi ma portyk o czterech parach zdwojonych kolumn jońskich. Dźwigają one trójkątny, wpisany w schodkową attykę tympanon. Wszystkie otwory okienne są zbliżone kształtem i wielkością do renesansowych okien Zamku Królewskiego na Wawelu, co zapowiadało późniejszą neorenesansową modę w architekturze ziemiańskiej siedzib XIX w. na Podlasiu. Ponieważ obie budowle (oficyna i dwór) postawione obok siebie zbyt słabo ze sobą korespondowały, sprawiając wrażenie dwu niezależnych od siebie bytów należało je ze sobą połączyć, w latach czterdziestych XIX w. związano je w jednolitą całość, nadając neogotycką architektoniczną oprawę. Było to dziełem architekta Franciszka Jaszczołda (1806-1876). Neogotyk Franciszka Jaszczołda był bardzo oryginalny i niepowtarzalny. W Konstantynowie innowacyjność polegała na przekształceniu trójkątnego szczytu oficyny w schodkową, attykę na uskokach, w której ustawił wieżyczki o stożkowych daszkach mahometańskich minaretów. W tym przypadku neogotycyzacja objęła tylko szczyt oficyny po pałacu Sedlnickiego. Wygląd dworu, po przebudowie przedstawia drzeworyt wykonany przez Józefa Łoskiego w 1875 roku.

Druga oprawa architektoniczna obiektu miała miejsce prawdopodobnie na początku XX w., został jej nadany obecny wygląd w stylu romantycznego neogotyku angielskiego. Przypuszcza się, że autorem drugiej przebudowy był architekt neogotyckiego kościoła w Konstantynowie Pius Dziekoński. Ozdobna neogotycka wieżyczka z ozdobnymi otworami strzelniczymi i krenelażem neogotyckim typowym dla wież obronnych, pojawiła się pomiędzy bryłą dworu a zneogotycyzowanym powtórnie szczytem oficyny po pałacu Sedlnickiego dopiero w 1913 roku. W czasie I wojny światowej dwór został spalony przez Niemców, nie

ucierpiała natomiast oficyna. Odbudowany pełnił funkcję reprezentacyjną, oficyna zaś funkcję mieszkalną. Zachowały się w niej piękne klasycystyczne portale, dziewiętnastowieczne piece z brązowych kafli w neogotyckie wzory, klasycystyczny kominek oraz komplet mebli gdańskich. W 1944 roku rezydencja mocą dekretu wywłaszczeniowego pozbawiona została właściwych opiekunów. W upaństwowionych budynkach siedzibę miała apteka i szkoła podstawowa, która funkcjonowała tu do 2004 roku.

Po wojnie zostało zmienione pokrycie dachu, czerwoną dachówkę zastąpiono arkuszami blachy ocynkowanej. Obecnie zespół pałacowo – parkowy stanowi własność Gminy Konstantynów.

Park na pn.-zach od pałacu, pierwotnie ogród francuski. W 1746 – 1747 przy jego zakładaniu zatrudniony Jan Henryk Klemm. W XIX w. przekształcony w park krajobrazowy. Drzewostan częściowo wycięty. W pobliżu zabytkowego zespołu pałacowo – parkowego widoczne są jeszcze ślady dawnych stawów, które obecnie porośnięte są dużymi płatami turzycowisk. Drzewostan występuje przede wszystkim w południowej i południowo-wschodniej części parku. Najliczniej występuje tu jesion wyniosły, znajduje się tu też kilka drzew pomnikowych (jesion, dąb, lipa).

Całość założenia ogrodowego (park dolny i górny) ogrodzony jest zabytkowym kamiennym murem, w który wkomponowano dwie paradne bramy z herbami Plater - Zyberk i Tyszkiewiczów.

Zespół pałacowo-parkowy zajmuje obecnie powierzchnię około 22 ha (pierwotnie z częścią gospodarczą i ogrodem owocowym zajmował około 60 ha).[1] Kamienny mur oddziela zespół pałacowo-parkowy od części gospodarczej. Analogicznym murem oddzielony jest ogród warzywny („dolny park"). Układ kompozycyjny wnętrze parkowego uległ zniszczeniu. Niekorzystne zmiany wprowadzono też w kompozycji ogrodowej. Wielką polanę romantycznego parku angielskiego przecięto dwiema geometrycznymi prostymi alejami, które na całej długości obsadzono drzewkami.

W miejscu ogrodu owocowego wzniesiono piętrowe bloki mieszkalne dla pracowników byłego PGR.

[1] Dokumentacja ewidencyjna założenia pałacowo-ogrodowego; Fijałkowski, Kseniak, s.47-49, 125.

Zespół folwarczny

Zespół folwarczny I w Konstantynowie położony we wschodniej części osady, na północ od rzeki Czyżówki. Stanowi część założenia siedziby ziemskiej istniejącej tu już w XV w., na które składają się park z pałacem oraz sąsiadujący od wschodu zespół folwarczny. Przebudową i unowocześnieniami zajął się w XIX w. Stanisław Aleksandrowicz, później rodzina Plater-Zyberk.

Po przeprowadzonej w 1944 r. nacjonalizacji majątku funkcjonował tu PGR. Obecnie ma tu swoją siedzibę Przedsiębiorstwo Rolno-Handlowe Sp. z o. o. Wszystkie istniejące obiekty są użytkowane tak jak dawniej, związane z produkcją rolniczą. Na terenie Zespołu Folwarcznego I istnieją następujące obiekty zabytkowe:

- Rządcówka (budynek murowany ok. 1925 r.)
- Gorzelnia (mur. z cegły ok. XIX w., dawny budynek administracyjny, ok. 1925 adoptowany na gorzelnię, powiększony i przebudowany, zachowany w stanie niezmienionym).
- Spichlerz (powstał ok. XIX w., murowany z cegły i kamienia, obustronnie tynkowany).
- Stajnia cugowa (wybudowana po 1823 r. użytkowana, jako stajnia do 1939 r. Po wojnie zmieniona na oborę, bez zmiany wnętrz).
- Obora I (dawniej magazyn i warsztaty, wybudowana po 1988 r., ok. 1976 zmieniona na oborę).
- Obora II (dawniej czworak, datowana na XIX w.).
- Obora III (murowana 1925 r., prawdopodobnie dawny magazyn gorzelni).
- Cielętnik (datowany na XIX w., dawny ośmiorak, pierwotnie dom mieszkalny, zamieszkały do 1970 r., zmieniony na cielętnik, pełna likwidacja podziałów wewnętrznych).
- Magazyn (powstały w XIX w., murowany z cegły dawny czworak, dom mieszkalny użytkowany do 1970 r., ok. 1976 r. zmieniony na magazyn).

Zespół kościoła w Konstantynowie

Decyzją Nr PSOZ – 994/1/97 z dnia 20 sierpnia 1997 roku wpisany został do rejestru zabytków pod pozycją A-269. W skład zespołu wchodzi: brama gospodarcza wraz z ogrodzeniem, brama główna, budynek gospodarczy, cmentarz przykościelny, dwie kostnice, kościół, plebania i stajnia. Wszystkie elementy zespołu datowane na początek XX w.

Kościół wybudowany w latach 1905-1908 w stylu neogotyckim wg projektu architekta Józefa Piusa Dziekańskiego z fundacji Stanisława Plater-Zyberk. Konsekrowany w 1909 r., w latach 20-tych wyposażony w neogotyckie ołtarze i ambonę.

Kościół usytuowany jest przy ul. Janowskiej naprzeciwko zespołu pałacowego. Wschodnią część zespołu kościelnego zajmuje cmentarz przykościelny z kościołem pośrodku z dwiema kostnicami w pn. narożnikach. Zachodnią część zajmuje plebania z budynkiem gospodarczym, wybudowane ok. 1910 r. Cmentarz prostokątny, ogrodzony kamiennym murem, od frontu parkan ażurowy z ceglanymi bramkami.

Kościół murowany z czerwonej cegły, na zewnątrz fugowany, wewnątrz otynkowany, na planie prostokąta. Sklepienia kolebkowo-krzyżowe oraz gwiaździste. Fasada jednowieżowa, trójosiowa. Wieża poprzedzona ceglanym ostrołucznym portalem, ujęta po bokach kruchtami. Dachy dwuspadowe, nad zakrystią, skarbcem i przedsionkami, kryte blachą.

Plebania zbudowana po 1910 r, murowana z cegły, otynkowana w ozdobne pasy. Frontem zwrócona na południe, na planie prostokąta, parterowa. Dachy dwuspadowe kryte blachą. Stajnia z ok. 1910 roku, budynek gospodarczy z ok. 1928 r. przy plebani, murowane z kamienia z ozdobnym pasowym tynkiem.

Cerkiew unicka w Konstantynowie

Objęta ochrona na mocy orzeczenia o uznaniu za zabytek Zastępcy Przewodniczącego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie z dnia 08 sierpnia 1956 r. znak KI.V-0a/114/56 wpisana została do rejestru zabytków pod pozycją A/1432.

Wybudowana w 1834 r. z fundacji Stanisława Aleksandrowicza, jako cerkiew unicka, po skasowaniu unii w 1875 r. zmieniona na cerkiew prawosławną. Wówczas też została częściowo przebudowana m. in. został dostawiony portal główny, rozebrany po 1955 r. Cerkiew murowana z cegły, otynkowana. Na planie prostokąta o ściętych narożach. Fasada zwieńczona kostkowym szczytem, po bokach z dwoma wąskimi okienkami. Wnętrze podzielone na dwie kondygnacje, kryte stropami, całkowicie pozbawione cech stylowych. Dach dwuspadowy, nad prezbiterium trójpołaciowy, kryty blachą. Parafia prawosławna istniała tu do 1915 r. W latach dwudziestych obiekt został gruntownie przebudowany i zamieniony na szkołę podstawową, która mieściła się do 2001 roku. Obecnie mieszczą się Warsztaty Terapii zajęciowej. W 2013 roku przeprowadzono remont pierwszej kondygnacji, w 2014 pokrycia dachowego a w 2018 drugiej kondygnacji.

Cerkiew prawosławna, obecnie Kościół Rzym. – Kat. p.w. Św. Antoniego Padewskiego w Gnojnie

Decyzją Nr PSOZ – 583/1/98 z dnia 22 maja 1998 wpisany został do rejestru zabytków pod pozycją A/429.

Cerkiew pw. Św. Piatnicy w Gnojnie istniała przypuszczalnie od 1592 roku. W 1633 roku w miejsce starej cerkwi została wzniesiona nowa drewniana cerkiew unicka pw. Św. Praksedy Mniszki. Jej fundatorem był Stanisław Niemira, kasztelan podlaski. Stan techniczny zmusił fundatora i gromadę do budowy nowej świątyni, która otrzymała innego patrona – św. Barbarę (stara cerkiew unicka pozostawała pod wezwanie św. Praksady). Wzniesiona na początku XVIII w., została w 1875 r. przeniesiona na cmentarz grzebalny. W trakcie montażu została przerobiona i zmniejszona. Opuszczona i nieremontowana uległa ruinie. Obecnie nie istnieje.

Obecny murowany z cegły kościół w stylu bizantyjskim został wzniesiony przez prawosławnych w 1875 roku na miejscu rozebranej – z nakazu rządu carskiego drewnianej unickiej świątyni p.w. św. Praksedy Mniszki. Parafia erygowana dekretem z dnia 13 grudnia 1946 r. przez ks. Ignacego Świrskiego biskupa siedleckiego. Po II Wojnie Światowej świątynia prawosławna została opuszczona, a z dniem 1 stycznia 1947 powstała parafia Rzymskokatolicka pod wezwanie św. Antoniego Padewskiego.

Warto dodać, iż w czasie prac restauracyjnych wnętrza, proboszcz rzymskokatolicki zadecydował, że należy zachować pierwotne ruskie malowidła i inskrypcje

Pierwotnie świątynia obrządku wschodniego. Położona w środku wsi na lokalnym wyniesieniu nad skarpą rzeki Bug. Orientowana frontem na zachód, zlokalizowana na środku prostokątnego cmentarza przykościelnego, ogrodzonego ceglanym murem. Obiekt wybudowany w stylu architektury cerkiewnej, pierwotnie z cebulastymi hełmami, nawa główna zwieńczona była kopułą. Po roku 1922 dokonano przebudowy usuwając charakterystyczne dla sztuki cerkiewnej elementy, zmieniono hełmy wieży, przebudowano kopułę, rozbudowano też zakrystię. Bryła kościoła mocno rozbudowana i rozczłonkowana, złożona z przylegających do siebie różnej wielkości prostopadłościanów. Korpus kwadratowej głównej nawy nakryty czterospadowym dachem z ośmiobocznym bębnem kopuły zwieńczonej stożkowym dachem. Pozostałe sklepienia kolebkowe i kolebkowo-krzyżowe, w zakrystii i

wiatrołapie – stropy drewniane. Fasada jednowieżowa, trójkondygnacyjna. Dachy wielospadowe, kryte blachą, nad nawą czterospadowy.

Obiekt wyremontowany, otynkowany z zewnątrz znajduje się w dobrym stanie.

Zespół Kościoła parafialnego p. w. Św. Stanisława w Komarnie-Kolonii

Decyzją Nr PSOZ – 582/1/98 z dnia 22 maja 1998 wpisany został do rejestru zabytków pod pozycją A/428. W skład zespołu wchodzi kościół i dzwonnica.

Wybudowany w stylu klasycystycznym w roku 1844 pierwotnie, jako kaplica dworska. Od 1875 r. pełniła funkcję kaplicy publicznej. Remontowany z inicjatywy Władysława Mielżyńskiego 1905 i po 1918 r. Kaplica została wykupiona przez Kościół katolicki w 1928 roku i wtedy gruntownie ją wyremontowano i dobudowano zakrystię w części wschodniej. W 1931 roku ustanowiono tutaj parafię, w 1932 wybudowano drewniany chór muzyczny, zaś w 1934 przebudowano fasadę budynku. Od frontu znajduje się czterokolumnowy portyk toskański z trójkątnym naczółkiem. Nad wejściem jest okrągłe okno, natomiast po bokach dwie półkoliście sklepione nisze z żeliwnymi figurami świętych Piotra i Pawła. Przed świątynią stoi drewniana dzwonnica konstrukcji słupowo-ramowej z 1922 roku, oraz żeliwna figura matki Boskiej Niepokalanie Poczętej z roku 1943. Kaplica pozostaje nieużytkowana od roku 1990, kiedy to postawiono nowy kościół w jej sąsiedztwie

Kościół położony nad lokalnym ciekiem wodnym w obniżeniu terenu (sztucznie wyniesione posadowienie). Kościół zlokalizowany na środku przykościelnego prostokątnego cmentarza, zwrócony frontem na zachód. W narożniku drewniana dzwonnica. Na osi figura Matki Bożej.

Część starsza murowana z cegły, obustronnie tynkowana. Część nowsza drewniana, zrębowa, obustronnie tynkowana. Rzut złożony z nawy, prezbiterium i zakrystii przylegających do siebie. Wejście zdobi czterokolumnowy portyk. Kolumny toskańskie dźwigające pełne belkowanie, a na nim trójkątny gzymsowany szczyt. Pod portykiem i linią kolumn toskańskie pilastry. Na środku prostokątne drzwi, nad nimi okulus. Na osiach bocznych nisze, w których znajdują się rzeźby św. Piotra i Pawła.

Dzwonnica drewniana najprawdopodobniej powstała w 1922 roku, remontowana po 1975 r. Ustawiona jest w narożniku pd.-zach. cmentarza przy kaplicy. Konstrukcja słupowo – ramowa, oszalowana, jednokondygnacyjna, pokryta blachą, dach czteropołaciowy.

W latach 2019 – 2020 przeprowadzono gruntowny remont zabytkowej kaplicy wraz z drewnianą dzwonnicą w ramach projektu „Rewitalizacja miejscowości Komarno-Kolonia”. Projekt przewidywał zmianę sposobu użytkowania niszczejącego budynku z obiektu

sakralnego na salę wystawienniczą, ze stałą ekspozycją oraz z możliwością organizowania wystaw czasowych, jak też innych wydarzeń cyklicznych i okazjonalnych. Budynek posiada jedno pomieszczenie będące pozostałością po nawie kaplicy oraz drewniany chór muzyczny, jako element wyposażenia budynku. W trakcie generalnego remontu odwodniono i odgrzybiono budynek kaplicy, wymieniono wewnętrzne podłogi, więźbę dachową i zmieniono pokrycie na blachę miedzianą, położono nowe tynki i dokonano prac konserwacyjnych żeliwnych figur Św. Piotra i Pawła. W ramach kosztów projektu kaplica zostanie wkrótce wyposażona w meble oraz urządzenia multimedialne.

Założenie dworsko–ogrodowe w Wiechowiczach

Założenie dworsko – ogrodowe w Wiechowiczach stanowiły część dóbr konstantynowskich. Oddzielnie od dób nastąpiło w 1897 r., folwark przechodzi w ręce Bazylego Romanowa. W 1911 r. od Romanowa nabywają Józef i Amelia Świerczyńscy. Istniał wówczas niewielki dwór drewniany. Dwór ten i inne budynki został zniszczony w 1918 r. W 1926 r. folwark kupuje Władysław Rusecki. W latach 1934 – 1936 buduje nowy dwór a w części ogrodowej umieścił murowana suszarnię i drewniany spichlerz.